د سرحدونو او قبایلوچارو وزارت اړوند

د معـلوماتي پوښـتنو بانک

Ketabton.com

لیکنه اوترتیب: نعمت الله "پټانزی"

کال: ۱۳۹۹ لمریز

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکتاب پـېژندنه :

دکتاب نوم: دسرحدونو او قبايلوچارو وزارت اړوند دمعلوماتي پوښتنوبانک

ليکوال: نعمت الله "پټانزی"

کمپوز او ډيزاين: پخپله ليکوال

خپرندوی: کتابتون ويب پاڼه(www.ketabton.com)

دخپريدوکال: ۱۳۹۹ لمريز

آنلاين چارې: شمشاد "زهير"

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

هغوی ته چې هیواد ورباندې ترېل هرڅه ډېرګران وي.

"پټانزی"

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سريزې پرځاى

الحمد لله ، الحمدلله والصلاة والسلام على رسول الله؛

وبعد:

د سرحدونو اوقبايلوچارو وزارت اړوند دمعلوماتي پوښتنو بانک چې اوس ستاسو په لاسونوکې دی ما دهيوادنۍ مينې پرمحور د هيواد وياړلي اوزرين تاريخ ته په کتوسره دکره علمي منابعو څخه په ګټې اخيستنې سره ترتيب کړ چې په دې کتاب کې دجرګو،مرکو،سولې ،شخړو،قومونو ، قبايلو اوسرحدي کرښو په اړه ډير اړين معلومات دپوښتنې اوځواب په بڼه ځاى پرځاى شوي دي چې پرلوستلوسره به يې دډيرو هيوادوالو اوهيواد پالو هيوادنۍ مينه او علمي تنده ماته کړي ، په همدې اساس مې وپتيله چې د معلوماتي پوښتنو دا بانک ترتيب کړم ترڅو لوستونکي يې له ګټوبرخمن شي.

په درنښت

نعمت الله "پټانزى"

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱.پوښتنه : جرگه تعریف کړئ ،لومړی جرگه څه نومیده اوڅه وخت دایره شوه؟

ځواب: دجرگې لغوي معنی :

- جرگه د پښتو لرغونی لغت دی، چې د (ج) په زور کې او د (ر) په سکون ویله کېږي. ځینې پښتانه یې په سپکه (ی) او سپک (واو) جېرگه او جورگه هم وایي: معنی د یوه هدف، سلا او مشورې لپاره د څو کسانو یا ګڼو کسانو راغونډېدل، ناسته او یوځای کېدل دي.

- په دري کې جرگ او جرگه د (ج) په زور او د (ر) په سکون په لغت کې د غېږ باسو (کشتي گیرانو) کارگاه او تعلیمگاه ته وایي، چې د اتلانو کړی تړې را چاپېره وي، همدا راز د خلکو یا څاروو عمومي حلقې ته هم وایي، یو ډول ښکار ته، چې خلک کړی تړې را گرځوي هم وایي او عامه معنی یې د ګڼو خلکو را غونډېدل او یوځای کېدل دي.

- په ترکي کې هم دا کلیمه په همدې تلفظ او معنی ده او اردو ته هم له همدې معنی سره تللې ده).

دجرگې اصطلاحي تعریف :

- د جرگې اصطلاحي معنی تر دې هم پراخه ده او د افغانانو هغې تاریخي عنعنوي موسسې او غونډې ته وایي، چې د اوږدو زمانو په بهیر کې یې زموږ د اولس ټولې ټولنیزې قومي او ملي، سیاسي، اجتماعي، اقتصادي، کلتوري او حتی مذهبي شخړې، ستونزې، ناندرۍ، تاوتریخوالی او خنډونه له منځه وړي او حل کړي او په دې برخه کې یې غوښې پرېکړې او فیصلې کړي او کوټلې تصمیمونه یې نیولي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا په بل عبارت : جرګه د خپل ولس اراده تمثیلوی په بحرانی حالاتو کې د مشکلاتو د حل په خاطر جوړیږي یا دایریږي تر اوسه د یوه ملي او رسمي دود له مخې په هیواد کې پاتې ده.

د تاریخ له نظره د سبها او سیمتی جرګې د اریایانو لومړۍ جرګې دی چې د هغه وخت مشکلات به یې حلول او د یما پاچا په وخت کې دایرې شوې دي.

۲.پوښتنه : دجرګې اومرکې ترمنځ توپیرڅه شی دی ؟

ځواب : مرکه تر جرګې وړه حلقه ده، چې د کلي - کور واړه موضوعات او شخړې حل اوفصل کوي او جرګه د لویو او مهمو مسایلو د حل له پاره جوړیږي.

۳.پوښتنه : لویه جرګه څه شی ده؟

ځواب :کله چې جرګې ته وړاندې کېدونکې موضوع د اهمیت او کیفیت له مخې لویه او پراخه وي له جرګې سره سم د لویه کلمه زیاتېږي او لویه جرګه یې بولي، زموږ په تاریخ کې د لویوجرګو شمېره زیاته ده او په سلګونو جرګې شته، چې مهمې تاریخي پرېکړې یې کړې او تاریخي ارزښت یې خوندي شوی دی.

۴.پوښتنه : دجرګې اړتیا څه شی ده ؟

ځواب: جرګه هغه وخت راغوښتل کیږي چې د ټولنې د ټولنیز نظم سیاسي، اقتصادي، فکري، کلتوري او یا کوم بل اړخ به له ګواښ او تهدید سره مخامخ شي او د هغې د ټینګښت او بیا رغونې له پاره د بند بنا کولو اړتیا ولیدل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵.پوښتنه:لويه جرگه دڅه شی لپاره دايريږي؟

ځواب: د لويې جرگې د جوړېدو اړتيا له بېلابېلو عواملو نه را زېږېدلې، کله بهرنی يرغل او تېری، کله کورنۍ شخړې او جنگونه، کله د قدرت تشه او کله د قانون جوړولو او د نړيوالو او ملي پېښو په وړاندې د تصميم نيولو له مخې لويه جرگه راغوښتل کېږي.

٦.پوښتنه:لويه جرگه څوک رابولي؟

ځواب: ۱- خو کله چې د بهرني بريد په ترڅ کې د هېواد اداره او واکمني له منځه ځي او د تصميم مرکز ورانيږي، نو بيا ملي مبارزين له کليو نه را ولاړيږي، د تصميم يو عاجل مرکز جوړوي او بيا د دې مرکز په وسيله جرگه را غواړي او د هغې د تصميمونو په رڼا کې مبارزه پرمخ بيايې.

۲- د نړيوالو پېښو پر وړاندې د تصميم نيونې يا د خلکو د ژوندانه د ښه کولو په غرض د قانون او نظام جوړونې لپاره جوړېدونکې جرگې واکمن حکومت راغواړي او زمينه ورته برابروي.

۷.پوښتنه : په جرگوکې څوک گډون کوي؟

ځواب:په جرگو کې معمولاً علماءکرام،قومي مشران،خانان،نرخيان،روحانيون او ددولت لوړرتبه مامورين او پوه کسان گډون کولای شي.

۸.پوښتنه :دجرگې غړي بايد کوم صفات ولري؟

ځواب: په جرگه کې گډون کوونکي افراد معمولاْ د قومونو او خېلونو مشران وي، چې گډون يې له انفراديت سره سره د جمعيت معنی لري يعني دوی ظاهراْ يو فرد وي، خو بالقوه يو قوم، يو خېل او يو ټولگی وي، چې په جرگه کې د ټولو نماينده گي کوي. ژبه او ژمنه يې د خپلو ورسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

تړلو پرګنو ژبه او ژمنه وي او د هغوی په بشپړ ملاتړ ترسره کېږي، دوی د اولسونو ګوډېږ ماتې په پوره تدبیر جوړولای، کوشېرولای او ټولنیزې ستونزې له منځه وړلای شي.

۹.پوښتنه :جرګه څه وخت په اساسي قانون کې له یوه ځانګړي ځېرکي سره ذکرشوه؟

ځواب: د ۱۳۴۳ کال په اساسي قانون کې لویې جرګې یو ځانګړی ځېرکی پیدا کړ، په دې قانون کې له بده مرغه په لویه جرګه کې د اولس د فوق العاده نماینده ګۍ او په پراخه پیمانه ګډون مخه ونیول شوه او په قانون کې ولیکل شول، چې جرګه د مشرانو جرګې، اولسي جرګې او د ولایتي جرګې له وکیلانو څخه جوړیږي او په دې توګه د اولس هغه پراخه برخه اخیستنه، چې حتی ځینې جرګو ته یې له یوې اولسوالۍ نه درې تنه وکیلان را لیږلی شول له منځه ولاړه.

۱۰.پوښتنه : پخوا به دجرګې امنیت چا نیوه ؟

ځواب: پخوابه دجرګو امنت اربکیانو نیوه .

اربکیان: اربکي د یوه لرغوني قبیلوي عرف له بقایا وو څخه دي. په آریایي قبیلو کې به د غسې قبیلوي سپایي د جګړې په وخت کې په قبیلوي جګړو کې د جنګي ټولګیو مشر ـ و او په عادي حال کې به یې د قوم د امنیت ساتل پر غاړه وو،همدارنګه اربکیان هغه قومي سپایان دي، چې د جرګې په وخت کې د جرګې امنیت ساتي او د پرېکړو څارنه یې کوي. همدا اربکیان د جرګې د پرېکړو تر اعلانولو وروسته د هغو د تطبیق لپاره ګمارل کېږي او حتی هغه سزاګانې، چې جرګې ټاکلې د هغه مرتکبینو ته ورکوي، که څوک د جرګې له پرېکړو څخه غاړه وغړوي دوی کولای شي، چې پر کور یې اور پورې کړي او ان چې د مرګ سزا ورکړي.

۱۱.پوښتنه: دمیرویس نیکه په وخت کې څوجرګې جوړې شوې دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: دتاريخي څېړنو په استناد دميرويس نيکه په وخت کې درې جرګې جوړې شوې دي؟

۱۲.پوښتنه: دميرويس نيکه لومړۍ جرګه په کوم کال ،چيرته اودڅه لپاره جوړه شوه؟

ځواب: دميرويس نيکه لومړۍ جرګه په ۱۷۰۵ م کال کې دکندهار زاړه ښار لويديځ لوري ته شپږميله ليرې د(کوکران)په سيمه کې جوړه شوه ، په دې جرګه کې پريکړه وشوه چې ميرويس خان نيکه دې د دې لپاره چې په راتلونکې کې د ژور نفوذ له لارې وکولای شي چې ديرغلګرو صفويانو پر وړاندې اولس پاڅون ته په اغيزمنه توګه چمتو کړای کړي نو؛ د صفوي حکمران ګرګين دخپلوۍ وړانديز د ومني.

۱۳.پوښتنه: دميرويس نيکه دوهمه جرګه په کوم کال ،چيرته اودڅه لپاره جوړه شوه اوهمدارنګه له لومړۍ جرګې سره يې توپيرڅه ؤ؟

ځواب: دميرويس خان نيکه دوخت دوهمه جرګه په ۱۷۰۷م کال کې دکندهارشمال ختيځ ته په (مانجه) سيمه کې جوړه شوه او دصفوي حکمران پرضد پکې دعمومي پاڅون نقشه جوړه شوه او په عمل کې پلي شوه ، ددې جرګې توپيرله لومړۍ جرګې سره دا ؤ چې ګډون وال يې ډير ؤ او دپښتنو دبيلابيلو قومونو سربيره دهيواد نورو قومونو لکه : تاجکو،ازبکو،بلوڅو اوهزاره ؤ هم پکې ګډون کړی ؤ.

۱۴.پوښتنه: دميرويس خان نيکه دريمه جرګه کومه وه؟

ځواب : داجرګه ددوهمې جرګې دپاڅون تربرياليتوب وروسته په ۱۱۱۹ ه ق کال کې ترسره شوه چې ميرويس خان نيکه پکې د دهيواد دملي مشر په توګه وټاکل شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵.پوښتنه : دشیرسرخ جرگه په کوم کال او دڅه لپاره جوړه شوه او کومو کسانو پکې برخه درلوده؟

ځواب : دشیرسرخ جرگه په ۱۷۴۷ م کال کې دکندهار دنادرآباد په پوځي کلا کې دنادرافشار ترمرگ وروسته دهیواد دخپلواکۍ لپاره جوړه شوه چې له امله یې احمدشاه بابا دافغانستان پاچاه وټاکل شو او په دې جرگه کې نور محمد خان غلجی، محبت خان پوپلزی، موسی خان اسحق زی، نصر الله نورزی، حاجي جمال خان بارکزی اوداسې نورو مشرانو گډون درلود،نوموړې جرگه دکمیت له نظره کوچنۍ او دکیفیت له نظره ډېره لویه وه .

۱۶.پوښتنه : امیرشیرعلي خان جرگې څه وخت او دڅه شي لپاره دایرې کړې؟

ځواب: امیر شیرعلی خان دوه جرگې راوبللې:

۱- امیر شېرعلي خان چې یو روڼ فکره پاچا و، لویو جرگو ته یې یو ځل بیا ارزښت ورکړ، ده په ۱۸٦۵ م کال په کابل کې یوه لویه جرگه جوړه کړه. دې جرگې ته یې د هېواد له بېلابېلو سیمو نه دوه زره کسان را وبلل، څو ده ته د ده د وروڼو د اختلاف او د ښمنیو په باب مشوره ورکړي، چې تر دې مشورې وروسته له خپلو وروڼو سره جگړې ته متوجه شو، په نتېجه کې یې ماته وخوړه او د کابل تخت یې وروڼو ترې ونیو .

۲- همدا راز ده د خپلې واکمنۍ په دوهمه دوره کې په ۱۲۹۰ هـ ق (۱۸۷۳م) کال د خپل ۱۳ کلن زوی عبدالله خان د ولیعهدۍ له پاره یولوی جشن جوړ کړ او د شمس النهار د یوه اقتباس په استناد پنځه سوه زره تنه مخور اوسپین ږیري ورته را غوښتل شوي وو او اووه شپې او ورځې یې دوام درلود. د همدې لویې غونډې په دوران کې امیر شېرعلي خان د افغانستان لومړنۍ کابینه جوړه کړه، سید نورمحمد شاه یې صدراعظم وټاکه د بېلابېلو چارو له پاره یې وزیران موظف کړل

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا دواړې جرګې د کميت په لحاظ ډېرې لويې وې او خصوصا د دوهمې جرګې د ګـډون کوونکـو د شمېر په اقتباس کې که غلطي شوي وي هم يقينا ډېـره لويـه جرګـه بـه وه، خـو کيفيـت يـې د پخوانيو جرګو غونډې نه و، ځکه اهداف يې تر هغې واړه وو، له ورونو سره جګـړه د اقتـدار جګـړه وه او خلکو له داسې موضوع سره ډېره علاقه نه ښوده او هم د ولیعهد ټاکل د پاچا يـو بـل هـوس و، چې د خپل لوی زوی محمد يعقوب خان سر ه د مخالفت له امله يې کـړی و، خـو بيا يـې هـم لويه مېوه په افغانستان کې د يوه منظم او عسکري حکومت او کابينې را منځ ته کېدل وو.

۱۷.پوښتنه :اميرحبيب الله دبې طرفۍ جرګـه پـه کـوم کـال او دڅـه لپـاره راوغوښـته اوڅـومره کسانو پکې ګډون کړی ؤ؟

ځواب: کله چې په ۱۹۱۳م کال کې لومړۍ نړيواله جګړه ونښته ، انګريزانو دافغانسـتان لـه تحـت الحمايه حکومت نه تمه درلوده چې په دې جګړه کې دهغوی ملاتـړ وکـړي ،ددې موضـوع لپـاره اميرحبيب الله په ۱۹۱۵ م کال د خپلې بې طرفۍ د تاييد له پاره د افغانستان مشهور مشايخ لکه: د اسلام پور پاچا (ميرصاحب جان) د موسـهي اخـونزاده (ملامحمـد جـان) د تګـاو مـلا صـاحب، د هډې اخونزاده، د برو ميا صاحب، د حصـارک ميـا صـاحب، شـمس الحـق صـاحب، د شـور بـازار حضرات، حافظ جی صاحب، ملا محمد مريد، ملا عبدالغفار اخونزاده او نور کابل ته را وغوښتل. د دغو مشايخو او نورو اولسي وکيلانو په شمول يوه لويه جرګه د امير په وړاندې جوړه شوه او د ملت د اتفاق او د دولت د بېطرفۍ د سياست ملاتـړ يې وکړ.

۱۸.پوښتنه:داتحادمشرقي په نامه لويه جرګه چيرتـه ،پـه کـوم کـال ،دڅـه لپـاره اودچاترمشرۍ لاندې دايره شوه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: کله چې افغانستان دغازي امان الله خان تررهبرۍ لاندې له انګریزانو څخه په ۱۹۱۹م کال داګست په میاشت کې خپلواکي وګټله داسې آوازې خپرې شوې چې انګریزان یو ځل بیا په افغانستان تیری کوي په همدې اساس د اتحادمشرقي په نامه لویه جرګه په ننګرهارکې دهډې ملاصاحب زیارت ترځنګ په ۱۹۱۹م کال کې دغازي نادرخان ترمشرۍ لاندې جوړه شوه او په دې غونډه کې د مشرقي(اوسنی لغمان، کونړ او ننګرهار د ولایتونو) د بېلابېلو قومونو سپین ږیري، عالمان، سادات،مشایخ او نور مخور سره را غونډ کړای شول او د خپلواکۍ د ساتنې او د وطن د دفاع او آبادۍ په برخه کې یې مهمې پرېکړې وکړې، دوی غوښتل، چې انګرېزان دې د افغانستان ازادي د زړه له کومي ومني او که نه نو د سرحد ټول اقوام او قبایل د جهاد له پاره چمتو او آماده دي او د افغانستان ازادي به په خپلو وینو ساتي.

۱۹.پوښتنه: داتحادمشرقي په نوم اخبارچیرته او په کوم کال کې خپور شو؟

ځواب: داتحادمشرقي په نوم اخبارپه ۱۹۲۰ م کال کې په مشرقي کې د اتحادمشرقي په نوم دلویې غونډې په ویاړپه خپریدو پیل وکړ.

۲۰.پوښتنه: دلومړني اساسي قانون لویه جرګه چیرته په کوم کال او دڅه لپاره جوړه شوه؟

ځواب: دلومړني اساسي قانون « اساسي نظامنامې» د منلو او تصویب له پاره د ۱۹۲۳ کال د فبرورۍ په ٢٦ نېټه د ملت د مشرانو لویه جرګه را وغوښتله شوه، چې ۸۷۲ نماینده ګانو برخه پکې درلوده او د افغانستان لومړنی اساسي قانون یې تصویب کړ.

۲۱.پوښتنه : اساسي نظام نامې څومادې درلودې او کوم موضوعات پکې شامل ؤ؟

ځواب: اساسي نظام نامې ۷۳ مادې درلودې او زموږ د هېواد سیاسي او اجتماعي بنه، د خلکو حقوق، اداري تشکیلات او اساسات یې ټاکلي وو. دې قانون خلکو ته د فکر د ازادۍ، د کار د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ازادۍ، د خبرو د ازادۍ او د کور او حيثيت او مصونيت وعده ورکړې وه او د قانون حکومت پکې اعلان شوی ؤ.

۲۲.پوښتنه: ددولت لومړنۍ شورا دچالخوا ، په کوم کال جوړه شوه او څه دنده يې درلودې؟

ځواب: د دولت شورا دغازي امان الله خان لخوا د۱۹۲۱ کال په اگست مياشت کې جوړه شوه ، چې د هېواد مخور، عالمان، سادات او مشايخ پکې را غونډ وو، د قوانينو مسودې به يې جوړولې او د ارگ په شمالي برج کې يې ځای ورته ټاکلی و.

۲۳.پوښتنه: دپغمان لويه جرگه دچالخوا ،په کوم کال دڅه لپاره جوړه شوه اوڅومره کسانو پکې گډون کړی ؤ؟

ځواب: نوموړې جرگه دغازي امان الله خان لخوا په ۱۹۲۴م کال کې دکابل په پغمان کې جوړه شوه او په دې لويه جرگه کې ټول ۱۰۵۲ تنه را غونډ شوي وو، چې ۲۳۱ تنه يې د دولت وتلي مامورين او پاتې يې د بېلابېلو ولاياتو خانان، سيدان، عالمان، شيخان او ټاکلي وکيلان وو. په دې جرگه کې د دولت خارجي تړونونه، روابط، کورني قوانين او مسايل يې تر غور لاندې ونيول، ليکن په حقيقت کې دا لويه جرگه د منگلو د سر اخستنې په باب وه او کوم اعتراضونه، چې هغوی دقوانينوسره درلودل دهغوی ترميم وشو.

۲۴.پوښتنه :افغانستان له کومو هيوادونو سره گډې پولې لري بيان يې کړئ؟

ځواب: افغانستان له لاندې هيوادونو سره گډې پولې لري؛

۱- له ايران سره گډه پوله:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانســتان او ایــران تــر مــنځ پولــه لــه ملــک ســیاه غــره شروع تــر ذوالفقــار درې پورې رسیږي.(۹۲٦کیلومتره)

۳- له ترکمنستان سره پوله:

له دې هیواد سره د افغانستان پوله، د هرات ولایت د ګلران ولسوالۍ لـه ذوالفقـار درې څخـه شروع د بلخ ولایت د شورتپې ولسوالۍ تر یوې برخې پورې رسیږي. (۸۷۴کیلومتره)

۴- له ازبکستان سره پوله:

له ازبکستان هیواد سره د افغانستان پوله د بلخ ولایت له شـورتپې ولسـوالۍ څخـه شروع او د بلخ ولایت تر کلدار ولسوالۍ پورې رسیږي. (۱۴٦کیلومتره)

۵- له تاجکستان سره پوله:

د افغانســتان او تاجکســتان ګــډه پولــه د بلـخ ولایــت لــه کلــدار ولســوالۍ څخـه شروع د بدخشان ولایت د واخان ولسوالۍ تر یولي درې پورې رسیږي. (۱۳٦۰کیلومتره)

٦- له چین سره پوله:

افغانستان له چین سره د بدخشان ولایت د واخان ولسوالۍ له یـولي درې د همـدې ولایـت د واخان ولسوالۍ د واخجیر یا کلیک غاښي پورې ګډه پوله لري. (۹۰کیلومتره)

۷- له جمو او کشمیر سره پوله:

له جمو کشمیر سره زموږ ګډه پوله د بدخشان ولایت د واخـان ولسـوالۍ لـه واخجیـر غاښـي شروع د همدې ولایت د واخان ولسوالۍ تر نوښاخ پورې رسیږي. (۱۰۲کیلومتره)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- د ډیورنډ فرضي کرښه:

دا کرښه د واحد ملت پر سینه کښل شوې جبري کرښه ده، چې د بد خشان ولایت د واخان ولسوالۍ له نوښاخ سیمې څخه شروع د نیمروز ولایت د چهار برجک ولسوالۍ تر ملک سیاه غره پورې رسیږي. (۲۳۱۰کیلومتره)

۲۵.پوښتنه : افغانستان دمنځنۍ آسیا له کومو هیوادونوسره ګډه پوله لري؟

ځواب: له ترکمنستان،ازبکستان او تاجکستان سره.

۲۶.پوښتنه : دافغانستان سرحدي ولایتونه څو او کوم دي؟

ځـــــواب:سرحـــــدي ولایتونـــــه ۲۰ دی :بدخشان،کنړ،نورســـــتان،ننګرهار،لوګر، پکتیـــــا ، پکتیکا،خوســـــــت،زابل،کندهار،هلمند،فراه،نیمروز،هرات،بادغیس،فاریاب،جوزجان،بلخ،کندز اوتخار.

۲۷.پوښتنه : دډیورنډ کرښه له څو ولایتونو او ولسوالیوسره نښلیدلې ده؟

ځواب: دډیورنډ فرضي کرښه له ۱۲ ولایتونو او۴٦ ولسوالیو سره نښلیدلې ده.

۲۸.پوښتنه : دپکتیا ولایت دمرکز ، ولسوالیو او پرتو قومونو نومونه واخلئ؟

ځواب:دپکتیا ولایت مرکز ګردیزدی او ولسوالۍ یې دادي :

ځـاځي آریوب،احمدخیل،ډنډپټان،څمکني،احمدآباد،ســیدکرم،میرزکي،جاني خیل،شــواک،ګرده څیرۍ،لږمنګل،وزی اوزرمت دي.

میشته قومونه یې : احمدزي،ځاځي،منګل،ځدراڼ...

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۹.پوښتنه : دپکتیکا ولایت د مرکز، ولسوالیو او پرتو قومونو نومونه واخلئ؟

ځـــــواب:دپکتیکـــا ولایـــت مرکزشـــرنه ده او ولســـوالۍ یـــې دادي:گومل،گیـــان،وازه خوا،اورگون،سرروضـــــــه،یحیی خیل،ډیله،دومند،زیړوک،یوســـــــف خیل،تروه،وړمـــــــه یی،سروبی،برمل،نکه او مټه خان دی.

میشت قومونه یې دادي: خروټي،یحی خیل،سلیمان خیل،ولی خیل،اتمانخیل او وزیر دی.

۳۰.پوښتنه:دډیورنډ کرښې له کوم ځای څخه پیل اوچیرته پای تـه رسیږي اوددې کرښـې دواړو غاړو ته کوم ځایونه پراته دی؟

ځواب: دډیورنډ کرښه دچترال څخه پیل او ترملک سیاه غره پورې رسیږي؛د ډیورنـډ کرښـې دې غـاړې تـه ۱۲ ولایتونـه او ۴٦ ولسـوالۍ پرتـې دی اوهغـه غـاړې تـه یـې اوه ایجنســۍ،یوه سوبه(بلوچستان) او دچترال ضلع پرتې دي.

ولایتونـــــه: بدخشان،نورستان،کنړ،ننگرهار،لوگر،پکتیا،خوســـت،پکتیکا،زابل،کندهار،هلمند او نیمروز.

سوبه : بلوچستان.

ایجنســـــئ: جنـــوبي وزیرستان،شـــمالي وزیرســـتان،کرمه ایجنسي،موموندایجنسيـــــ ،خیـــبر ایجنسي،باجوړایجنسي او اورکزي ایجنسي.

۳۱.پوښتنه: جنوبي وزیرستان څه وخت منځ ته راغـی ،څـومره مسـاحت لري،کـوم قومونـه پکـې میشت دي او د هیواد دکوم ولایت ولسوالۍ ورسره نښتي دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځـواب:جنـوبي وزيرسـتان پـه ۱۸۹۵ م کـال کـې مـنځ تـه راغـی،٦٦٢٠ کيلـومتره مسـاحت لري،احمدزي،بيټني او وزير قومونه پکې ميشت دی او دپکتيکا ولايت د ګيان،برمل،وړمه يـی او تروی ولسواليو سره ۳۲۱ کيلومتره ګډه پوله لري.

۳۲.پوښتنه: شمالي وزيرستان څه وخت منځ ته راغی ،څومره مساحت لري،کـوم قومونـه پکـې ميشت دي او د هيواد دکوم ولايت ولسوالۍ ورسره نښتي دي؟

ځـواب: شـمالي وزيرسـتان هـم پـه ۱۸۹۵ م کـال کـې مـنځ تـه راغـی ،۴۷۰۷ کيلـومتره مسـاحت لري،وزير،احمدزی،اتمانخيل او داوړ قومونه پکې ميشت دی او د خوست ولايت دګوربز او تڼيـو له ولسواليو سره ګډه پوله لري.

۳۳.پوښتنه :قبيله څه ته ويل کيږي؟

ځواب : قبيله عربي کلمه ده چې جمع يي قبايـل کېـږي او مانـا يـې ده ډلـه يـا ګـروپ؛ يعنـې د پلرونو او نيکونو د سلسلې راټول شويو جوړښتونو او هغه بنديو ته قبيلـه ويـل کېـږي. پـه انګريـزی کې ورته ټرايب (Tribe) چې د لاتين ژبې له Tribus څخه اخيسـتل شـوي او پـه عـربي کـې ورتـه شجرة وايي او مانا يي ده ونه. او پښتو موزون انډول يي خيل يا ټبر دی.

۳۴.پوښتنه : دپښتنو قبيلوي سلسلې کومې دي ؟

ځواب : د پښتنی خيلونو او ټبرونو اتنوګرافيك جوړښـتونه (Ethnographic structures) او هـغه بندي د يوې ونې د څانګو په څير يې چې يـوه څانګـه لـه بلـې شـنه کېـږي او بيـا لـه هغـې بلـه رازيږيږي او غزيږي بيا بله او بله. نو که ړومبی څانګه مور وي نو دوهمـه څانګـه لـور ده، دريمـه لمسۍ، څلورمه کړوسۍ ده، پنځمـه کواسـۍ ده، شـپږمه کـودۍ او اوومـه پـردۍ ده دا سلسله

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوام مومي خو د قبيلې موډل ددغه ځنځير په اتمه کړۍ کې شليږي. کټ مټ همدغه ځنځيري سلسله د قبيلوي ټولنې په اتنوګرافيکو جوړښتونو کې ژوندۍ ليدل کېږي.

۳۵.پوښتنه : قبيلوي سلسلې څه وخت منځ ته راغلې اوله څه شي سره تړاو لري؟

ځواب : قبيلوي سلسلې د انسان د هستيدنې له تاريخ سره يوځای منځ ته راغلې او د ټولنيزو جوړښتونو او هغې بنديو بهير هم پيل شوی دی.په دي اساس قبيله يا خيل يوه داسې مقوله ده چې له يو تاريخي (اقتصادي، اجتماعي) دوران سره اړه لري.

۳٦.پوښتنه : آيا له پښتنوقبيلو پرته نورقبايل هم شته ؟

ځواب : د آسيا او افريقا په لويو وچو کې په ګڼ شمير کې قبايل د ټولنيزو جوړښتونو په بڼه موجود دي. همداشان امريکايي هنديان او سور پوستان (American Indians) نن هم قبايلي ژوند لري په آستراليا او نوي زيلاند کې دا ډول قبايلي ګروپونه او ټولنې د ابورجين (Aborigines)په نوم يادېږي او ژوند کوي.

۳۷.پوښتنه: پښتانه قبايل کوم دي؟

ځواب : د کنړ ولايت له ارندو او اسعدآباد نه نيولي بيا د کندهار تر سپين بولدك پورې له دير او با جوړ نه نيولي بيا د کويټې تر چمن پورې د کرښې دواړه غاړو ته پښتانه قبايل چې په يوه ګډ جغرافيايي چاپيريال کې استوګنه لري.

۳۸.پوښتنه : دډيورنډ دفرضي کرښي دواړو غاړوته پراته قبايل څه مناسبات لري؟

ځواب: هغوی د وينې، رګ، ژبې، کلتور، مذهب، روحياتو، رسم، رواج او عنعناتو په کلکو مزيو سره ګنډلي دي او ګډ تاريخي افتخارات لري. د بيلګې په توګه : سالارزی، ماموند او مشواڼي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

کنړ، دیر او باجوړ په ګډ سیمه ییز چاپیـریال کې میشته دي. مومند او صافي په کنـړ او مومنـد ایجنسي کې، مومند او شینواري په ننګرهار، مومند ایجنسي او خیبر ایجنسي کې ګډ پراته دي.

ځمکني، منګل، ځدران، مقبل او ځاځي په پکتیا او کرم ایجنسي کې ګډ پریوت لـري. د خوست او شمالي وزیرستان ګربز، سیدګی او وزیر (ټیټي مداخیل) ټینګ ورورګلویز تړون لـري. د پکتیکا او جنوبي وزیرستان وزیر، سیدګي سلیمانخیل او د وتاڼي د ګډ ځمکنـي چاپیریـال خاونـدان دي. همدا ډول د زابل، توبه کاکړي او ژوب کاکړ په واحد سیمه ییز قلمرو کې ژوند کوي. د کندهار، کویټې، چمن، ګلستان او توبـه اڅکـزي- نـورزی او اڅکـزي یـو تـر بلـه وروڼـه دي. همـدا شـان د نیمروز بلوچ د بلوچستان له بلوچو سره په وینه او رګ شریك دي.

۳۹.پوښتنه: دقبایلي سیمو نفوس اومساحت څومره دی ؟

ځواب: مجموعي نفوس یي تر شپږ ملیونـه پورتـه اټکـل کېـږي او مسـاحت یـی۶۹۹۵۹ کېلـومتره مربع دی. (په دي ارقامو کې یـوازې قبایـل راځـي یعنـې ښـاري سـیمې لکـه جـلال آبـاد، مرکـزی خوست او د ګردیز ښاري سیمې چې قبایلي کرکتر نلري نه دي شاملي).

۴۰.پوښتنه: په افغانستان باندې مشهور یرغلونه کوم دی؟

ځواب: په دي اړه په افغانستان باندي د یونـاني سـکندر یرغـل (۳۳۰ ق. م) د عربـو هجـوم (۶۳۲ م.) د چنګیز چپاول (۱۲۳۰ م) چې د افغانانو د پیړیو مـدنیت او ښـارونه یـې لـه خـاورو سره برابـر کړل. په افغانستان باندي د پرنګي استعمار دري ځلې یرغـل (۱۸۳۹-۱۸۷۹ او۱۹۱۹کلونـه)، کـورنۍ جنګونه، د شوروي امپراطوري تجاوز (۱۹۷۹) د وروستیو دریړو لسیزو کورنیو جګړو او بهرنـۍ لاس وهنې چې لا تر اوسه دوام لري د یادونې وړ دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۱.پوښتنه: په افغانستان کې د آریایانومدنیت څه وخت منځ ته راغلی دی؟

ځواب: تاریخ راښيي چې آریایانو له میلاد نه ۲۵۰۰ کاله د مخه ټولنېز ژوند پیل کړی دی او د آریایانو دوهم مدنیت د (۱۲۰۰ ق. م) په شا او خواکې په بلخ کې پیل شوی دی. په دي دوره کې لومړی ځل د (یما) په نامه پاچا د بلخ تاریخي ښار آباد کړ او خلك يې په کرنه او مالداری بوخت کړل. د ٦۳۰ ق. م په شا او خوا کې د زردشت آئین جاري شوی دی.نوموړی د واحد خدای په وحدانیت او بي ساري عظمت باندي قایل و او خلك يي د واحد خدای په لور وروبلل، کلیوالی او ښاري ژوند پراختیا وموندە د کار په وسایلو کې کېفي بدلون راغی، په کرنه کې په اصلاحاتو لاس پورې شو په هنر او ادبیاتو کې پرمختگونه وشول.

۴۲.پوښتنه : په شپاړسمه او اولسمه پیړۍ کې څو ډوله حکومتونه موجود وو؟

ځواب: دوه ډوله : ۱- سلطنتي،۲- جمهوري.

۴۳.پوښتنه: په شلمه پیړۍ کې څوډوله حکومتونه منځ ته راغلل؟

ځواب: ۱- اولسواک(دموکراتیک)، ۲- زورواک (استبدادي) ۳- تلواک (انحصاري).

۴۴.پوښتنه : دنړۍ لومړی پالمان کوم دی؟

ځواب: د نړۍ لومړی پارلمان په ۹۲۵ مېلادي کال کې د ایسلند په واړه هېواد کې، چې د اروپا په شمال کې پروت دی جوړ شو او تر دي وروسته ډېر لرغونی پارلمان د انگلستان پارلمان دی چې په ۱۲٦۵ مېلادي کال کې جوړ شو.

۴۵.پوښتنه :آزاد قبایل څوک دی؟

ځواب: دډیورنډ دهغې غاړې خلک چې په اوو ایجنسیوکې ژوند کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴٦.پوښتنه: دآزادو قبائیلو د اوو ایجینسیو نومونه واخلئ او کوم قومونه پکې میشت دی؟

ځـــواب: شـــمالي وزیرســـتان،جنوبي وزیرســـتان،کرمه ایجینسيـــ،خیبر ایجینسيـــ،مومند ایجینسي،باجوړ ایجینسي او اورکزی ایجینسي ؛

شمالي وزیرستان: احمدزی،وزیر،اتمانزی،داوړ.

جنوبي وزیرستان: مسعود،بتنی،احمدزي،داوړ.

کرمه ایجینسي: توری،حمزه خیل،موسی خیل،منګل،بنګش،مقیل.

خیبر ایجنسي: شنیواری،افریدی،خوګا خیل،شیخ خیل،پیروخیل،مومند،اکاخیل،ظفرخیل،کوکې خیل،ساپی،ګجرخیل،کمرخیل او آدم خیل.

مومند ایجینسي: علیزي،ترکزی،اتمرخیل،ساپی،شینواری،اتمانخیل او بنری.

باجوړ ایجینسي: لوی ماموند،واړه ماموند،اتمانخیل،سالارزی.

اورکزی ایجینسي: برامک.

۴۷.پوښتنه: جرګه په څو ډوله ده اود څه لپاره داریږی؟

ځواب: جرګه په دری ډوله ده محلي یاکلیوالي،سیمیزه یا منطقـوي او مـلي جرګـه د مشـکلاتو د حل لپاره داریږی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۸.پوښتنه:آزاد قبائیل تعریف کړی او په کومو سیمو کې ژوند کوي؟

ځواب: آزاد قبائیل هغه چاته ویل کیږي چې خپل منځی اختلافات د دود او جرگو لـه لاری حـل او فصل کوی نه د قانون او محکمی لـه لارې چـې پـه هغـوی کـې دولتـی اداری نشـته د ډیورنـد کرښې هغی خواته میشت دی او د اوو ایجنسیو خلک د آزادو قبائیلو له جملې څخه دي.

۴۹.پوښتنه: قبائیلِي کارت کومو کسانو ته او د څه لپاره ورکول کیږي؟

ځواب: قبایلي کارت د اوو ایجنسو میشتو خلکو ته چې په پښتو خبری کـوی د دوی د مشـکلاتو د حل او پیژندگلوی په خاطر ورکول کیږي.

۵۰.پوښتنه: په کومه لویه جرگه کې لومړی اساسي قانون تصویب شوی دی ؟

ځواب: په ۱۳۰۳ه ش کال کې د افغانستان اساسي قانون د اساسي نظام نـامی پـه نـوم د غـازی امان الله خان تر مشری لانه دی د پغمان په لویه جرگه کې تصویب شو.

۵۱.پوښتنه: دسرحد او ډیورنډ کرښې ترمنځ توپیر څه شـی دی او ډیورنـډ کرښـه څـه وخـت پـر افغانانو وتپل شوه؟

ځواب: سرحد یوه منل شوی بین المللی کرښه ده او بین المللی اعتبار لـري ډیورنـډ کرښـه بـین المللی سرحد نه دی ځکه چې دا په ۱۸۹۳م کال کې د امیـر عبـدالرحمن خـان پـه دوره کـې پـه افغانانو وتپل شوه.

۵۲.پوښتنه: سرحد تعریف کړی او افغانستان د کومو هیوادونـو سره پولـه لـري او د هـر هیـواد سره څومره اوږدوالی لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب:سرحد د هیوادونو تر منځ یو منل شوی کرښه ده چې بین المللی اعتبار لري او افغانستان د لاندې هیوادونو سره ګډې پولې لري:

۱. تاجکستان ۱۳٦۰ کیلومتره ۲. ازبکستان ۱۴٦ کیلومتره ۳.ترکمنستان ۸۷۴ کیلومتره ۴.ایران ۹۲٦ کیلومتره ۵. پاکستان فرضي خط ۲۳۱۰ کیلومتره ٦. جمووکشمیر ۱۰۲ کیلومتره ۷. چېن سره د پامیرخط ۹۰ کیلومتره شمال شرق چېن ۹٦ کیلومتره.

۵۳. پوښتنه: د ډیورنډ فرضي کرښه څو کیلومترهه اوږدوالی لري څه وخت او د افغانستان پر کوم حاکم باندې ومنل شوه؟

ځواب: د ډیورنډ کرښه ۲۳۱۰ کیلومتره اوږدوالی لري او په ۱۸۹۳م کال کې په امیر عبدالرحمن باندې په زور وتپل شوه اودکابل په چهلستون کې پرې لاسلیک شوه ، انګرېزانو د دغه تړون د لاسلیکولو مقابل کې هر کال امیر ته یو میلیون او ۸۰۰ زره هندۍ روپۍ ورکولو ژمنه وکړه.

۵۴.پوښتنه: په ۱۳۰۳ ه ش کال کې په کوم ځای کې دچاپه مشرئ جرګه وشوه اوڅه موخې یې درلودې؟

ځواب : په ۱۳۰۳ ه ش کال کې په پغمان کې د اساسي نظامنامې د تصویب په خاطردغازي امان الله خان ترمشرئ لاندې جرګه جوړه شوه.چې په ۱۳۰۱ ه ش کال کې په جلال آباد کې دیوې جرګې په ترڅ کې پرې بحث شوی ؤ.

۵۵.پوښتنه: په ۱۳۰۷ ه ش کال کې دکابل په پغمان کې دامان الله خان ترمشرئ لاندې لویه جرګه دڅه لپاره جوړه شوه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: دا جرگه دامان الله خان ترمشرئ لاندې جوړه شوه چې له ۱۵۰ غړو د ملي شورا جوړېدل، د عسکري خدمت اجباري کېدل او د حجاب لیرې کول یې موخې وې.

۵٦.پوښتنه: په ۱۳۴۳ ه ش کال کې دمحمدظاهر شاه په وخت کې لویه جرگه دڅه لپاره جوړه شوه؟

ځواب: ددیموکراتیک گوند اساسي قانون یې تصویب کړ او شاه د اصلاحاتو په راوړلو سره ترونه او تره زامن عملاً له واکه لرې کړل، ځکه چې په هغه وخت کې مهم دولتي پوستونه او رښتیني قدرت د هغوی په لاس کې و.د اساسي قانون د مصوبې له مخې دغه لویه جرگه کې، په حکومتي ادارو او سیاسي برخو کې د شاهي کورنۍ قدرت منع او پر ځای د وزیرانو ټاکل پارلمان ته پرېښودل شول. د قواو بېلتون ، د رسنیو ازادي، د سیاسي ډلو او د حقونو برابري په دغه قانون کې ځای پر ځای شوي وو.

۵۷.پوښتنه : اضطراري لویه جرگه په کوم کال او دڅه لپاره جوړه شوه؟

ځواب: داجرگه په ۱۳۸۱ ه ش کال کې په کابل کې جوړه شوه چې مشرېې اسماعیل قاسمیارۀ او ۱۵۱۵ تنو پکې گډون درلود او حامدکرزی پکې دلندمهاله حکومت مشروټاکل شو، دغه لویه جرگه د بن جلسو د تصمیم پر اساس د ۲۰۰۱ میلادي کال په سپتمر میاشت کې د ملگرو ملتونو تر نظر لاندې تر سره شوه او پایله یې دا شوه چې په افغانستان کې موقت دولت رامنځ ته شو، لویه اضطراري جرگه د لومړي ځل لپاره د یوولس سلنه مېرمنو د گډون شاهده هم وه چې رایه یې وکاروله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵۸.پوښتنه : دحامدکرزي دحکومت پرمهال په ۱۳۸۲ ه ش کال کې لویه جرگه دڅه لپاره جوړه شوه ؟

ځواب : دالویه جرگه چې آتم اساسي قانون پکې تصویب شو ،۵۰۰ تنه غړي یې درلودل،مشرې یې صبغت الله مجددی کوله دغه جرگه هم د بن جلسو د مصوبی له مخې د ۲۰۰۱ کال په سپټامبر میاشت کې تر شوه او د اساسي قانون مسوده جوړه شوه.دا قانون د افغانستان د ښو قوانینو له ډلې څخه شمیرل کیږي.

۵۹.پوښتنه : دحامدکرزی دحکومت پرمهال دسولې مشورتي لویه جرگه دڅه شی لپاره جوړه شوه ؟

ځواب : دا جرگه چې دسولې دمشورتي جرگې په نامه یادیږي د غبرگولی ۱۳۸۹ هش - جون ۲۰۱۰ ز- کابل کې جوړه شوه ۱۶۰۰ غړي یې درلودل اومشرېې برهان الدین ربانی ؤ اودحامدکرزي دحکومت دسولې پروگرام پکې تائید شوکه څه هم یو شمېر منتقدینو د ښاغلي کرزي له لوري دغه جرگه فرمایشي او غیر قانوني یاده کړه، خو کرزي د هغوی وړاندیزونه ومنل او عملي یې کړل ،ښاغلی کرزي د دغو وړاندیزونو په لړ کې گڼ طالب بندیان خوشي کړل او د برهان الدین رباني په مشری یې د سولې عالي شورا جوړه کړه.

۶۰.پوښتنه : دحامدکرزي دحکومت پرمهال دریمه مشورتي جرگه دڅه شي لپاره جوړه شوه ؟

ځواب : دغه جرگه چې په ۲۵ لړم، ۱۳۹۰ ه ش (۲۰۱۰ز) - کال کې دصبغت الله مجددي ترمشرۍ لاندې تر۲۰۰۰ تنو ډېرو گډونوالو په گډون سره په کابل کې له امریکا سره د امنیتي تړون لاسلیکولو په اړه جوړه شوه، دې دودیزې مشورتي لویې جرگې د ۷۶ مادو په یوه پریکړه لیک کې د افغانستان او امریکا ترمنځ د ستراتیژیک تړون ملاتړ وکړ.او دحامدکرزي لخوا ونه منل شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦١.پوښتنه: لويه جرګه کومې جرګې ته ويل کيږي؟

ځواب : لويه جرګه هغه جرګې ته وايې چې د هيواد خپلواکې،ملي حاکميت،ځمکنی بشپړتيا او سترومصلحتونو پوری مربوطو چارو په باب تصميم نيول او د هيواد د ملي ګټو په خاطر جوړيږي.لويه جرګه کې د ملي شورا غړي اود ولايتي شوراګانو رئيسان ، وزيران د سترې محکمی رئيس او غړي او لوی څارنوال کولی شی چې د لويې جرګې په غونډو کې له دی پرته چې د رايې ورکولو حق ولري ګډون وکړي.

٦٢.پوښتنه: خيبر ايجينسي د هيواد د کومو ولايتونو سره نښليدلې ده؟

ځواب : د ننګرهار ولايت سره.

٦٣.پوښتنه: محلياکليوالي ،منطقوي ياسيميزې او ملي جرګې کومې جرګې دي؟

ځواب : محلي ياکليوالي جرګې: هغه جرګې دی چې د کليو او بانډو کې د هرکلي يابانډې د کلتور او رواجونو تر فرهنګ لاندې دايريږي .

منطقوي ياسيميزې جرګې: د هيواد ملي،سياسی او اجتماعی مسايلو د حل او فصل لپاره ديوې سيمې يامنطقې په سطحه دايريږي او په ملي مسايلو کې مهم رول نشي لوبولی.

ملي جرګې: د هيواد ملي،سياسی او اجتماعی مسايلو د حل او فصل لپاره دايريږي اوپايلې يې د يوه نسل څخه بل نسل ته پاتې کيږي.

٦۴.پوښتنه: آزاد قبائيل څو ايجينسي دی او د هيواد د کومو ولايتونو سره نښليدلی دی ؟

ځواب: آزاد قبائيل اوه ايجينسي لري چې د هغوی له جملې څخه :

(c) ketabton.com: The Digital Library

د باجوړايجينسي: د نورستان،بدخشان او کنړ ولايتونو سره نښليدلی ده ؛

مومند ايجينسي: د کنړ او ننگرهار ولايتونو سره نښليدلی ده؛

خيبر ايجينسي : د ننگرهار ولايت سره ؛

کرمه ايجينسي: د لوگر،پکتيا او پکتيکا ولايتونو سره ؛

شمالي وزيرستان: د خوست او پکتيکا سره ؛

اوجنوبي وزيرستان: د پکتيکا سره نښليدلې دی ؛

٦٥.پوښتنه: د کندهار لويه اوتاريخي جرگه په کوم کال او په کوم ځای کې د څه شي لپاره دايره شوه؟

ځواب : د کندهار لويه جرگه په ١١٢٦ ه ش مطابق د١٧٤٧ م کال کې د نادر افشار له وژنې وروسته دکندهار دشيرسرخ بابا په زيارت کې د نادراباد په پوځي کلا کې دايره شوه چې دغه جرگې ۹ ورځې دوام وکړ او په پای کې د خلکو استازو له زياتو خبرو اترو وروسته احمدشاه بابا ابدالی د افغانستان د پاچا په توگه وټاکل شو.

٦٦.پوښتنه: ددويمې نړيوالې جگړې پرمهال په افغانستان کې لويه جرگه په کوم کال اود کوم شاه په وخت کې او د څه لپاره دايره شوه؟

ځواب: په دويمه نړيواله جگړه کې لويه جرگه د محمد ظاهر شاه په وخت کې په ۱۳۲۰ ه ش – مطابق د۱۹۴۱م کې جوړه شوه او دوې ورځې يې دوام وکړ،۸۰۰ تنو پکې برخه اخيستې وه اوافغانستان خپله بی طرفي اعلان کړه، ددې جرگې مشري داعليحضرت محمدظاهرشاه تره او دوخت صدراعظم محمدهاشم خان په غاړه درلوده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦٧.پوښتنه: په ۱۳۰۹ه ش کال چې د نادر خان دسلطنت په دوران کې لویه جرگه دایره شوی وه شمیر یې څو کسانوته رسیده او په کومو موضوعاتو باندې موافقه وشوه؟

ځواب: په دې جرگه کې (۳۰۱) تنو گډون کړی وو چې په دی جرگه کې د ملي شورا د ټاکنو لایحه د وکیلانو شمیر او د هغوی د کار دځرنگوالی ، د بیرغ رنگ او یو لړ نور مسایل تر بحث لاندې ونیول شول.

٦٨.پوښتنه: د کندوز ولایت سرحدی ولسوالیو نومونه واخلئ او کوم قومونه پکې اوسیږي؟

ځواب: دشت ارچې،امام صاحب، قلعه ذال،چهار دره اوعلی آباد.

میشت قومونه یې: ازبک،ترکمن،تاجک، سلیمان خیل،احمدزی، خروټی ،ناصراوشینواری دي.

٦٩.پوښتنه: شخړه (منازعه) څه ته وایې تعریف یې کړی او په کومو لارو حل کیږي؟

ځواب: هر هغه خپلمنځی اختلافات چې په تاوتریخوالی او نښتو بدل شی شخړه ورته ویل کیږي، شخړه د جرگو،مرکو او علماوو،مشرانو،متنفذینو او روحانینو په وسیله حل کېدای شي .

۷۰.پوښتنه: بیړنۍ لویه جرگه په کومو حالاتوکې دایریږي؟

ځواب: کله بهرنی یرغل او تېری، کله کورنۍ شخړې او جنگونه، کله د قدرت تشه او کله د قانون جوړولو او د نړیوالو او ملي پېښو په وړاندې د تصمیم نیولو له مخې لویه جرگه راغوښتل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷۱.پوښتنه: متنفذین کومو کسانو ته ویل کیږي او په قومونو کې څه حیثیت لري؟

ځواب: متنفذین هغه کسانو ته ویل کیږي چې په قومونو او ولسونو کې ښه نفوذ او اعتبار ولري چې په خلکو کې منل شوی کسان وي.

۷۲. پوښتنه: د ډیورنډ فرضي کرښې اوږدوالی څو کیلومترهه دی اود کوم ځای څخه پیل او چېرته ختمیږی؟

ځواب: ډیورنډ فرضي کرښه (۲۳۱۰)کیلومترهه اوږدوالی لري د چترال څخه شروع د ملک سیاه تر غره پوری رسیدلی ده.

۷۳.پوښتنه: د قومي مشردنده څه شی ده ؟

ځواب : د خلکو تر منځ د شخړو او جنجالونو له منځه وړل،د خلکو ستونزی دولتی مقاماتو ته رسول،د خلکو تر منځ تاوتریخوالی د تفاهم ،توافق او مهارت له لاری په دوستی او سازش سره بدلول.

۷۴.پوښتنه: علماء او روحانیون په جرگه کې څه رول لري؟

ځواب: څرنگه چې زمونږ هیواد ټول وگړي مسلمان دی په دین،مذهب او عقیده کلک ولاړ دی نود علماوو او روحانینو په خبر ډیر باور لري نو ځکه په جرگو کې د دوی گډون ډیر مهم دی .

۷۵.پوښتنه : آزاد قبائیل څه وخت او څنگه رامنځ ته شول؟

ځواب : آزادقبایل په ۱۸۸۵ م کال کې منځ ته راغلل....

۷۶.پوښتنه: خان عبدالغفار خان څوک او په کوم کال کې پیدا شوی دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب :خان عبدالغفارخان دعدم تشدد مفکورې بنسټگر دبهرام خان زوی چې په ۱۸۹۰ م کال کې دمرکزي پښتونستان (پېښور) دهشنغر سيمې د اتمانزو په کلي کې زيږيدلی دی اوتر۱۹۸۸ م کال پورې يې ژوند کړی دی .خان عبدالغفارخان ته په ۱۹۱۹ م کال کې ديوې لويې غونډې په ترڅ کې دپاچاخان لقب ورکړل شواوديوه ملي مشراورهبرپه توگه ومنل شو. خان عبدالغفار خان دترنکزو دحاجی فضل واحدټارن کاکړ په مرسته يې داستعمار پرضد دافغانانو په ويښولو کې ډيرې هلې ځلې کړې دي اوپه ۱۹۲۰م کال کې يې کابل ته هجرت وکړ اودبيرته تگ په وخت کې يې دانجمن اصلاح الافاغنه ټولنه جوړه کړه ، نوموړی ته په ۱۹۲٦ م کال کې دپښتونستان دخلکو لخوا ديوې شانداره غونډې په ترڅ کې دفخرافغان لقب هم ورکړ شو او په ۱۹۲۹م کال کې يې دخدايي خدمتگارحزب جوړ کړ اودپښتونستان مجله يې چاپ کړه ، او دهند نوموتي سياستوال مهماتاگاندی سره يو ځای يې دانگريزانو په ضد مبارزه پيل کړه ،نوموړي دپښتونستان دخپلواکۍ لپاره بې شميره مبارزې کړې دي چې څوځو ځله دپرنگيانو لخوا جيلونوته اچول شوی او خوشي شوی دی(۳۹ کاله يې په بنديخانوکې تيرکړي دی). کله چې په ۱۹۴۷ م کال کې پاکستان منځ ته راغی داسې پوښتنه تري وشوه چې هندوستان غواړئ که پاکستان ؟ دهغه ځواب داؤ چې ديوې غلامۍ نه بلې غلامۍ ته تگ مرگ دی ، نه پاکستان غواړو نه هندوستان مونږ پښتونستان غواړو.

۷۷. پوښتنه : دپښتون ژغورنې غورځنگ چيرته اوڅنگه منځ ته راغی؟

ځواب: د پښتون ژغورنې غورځنگ د ۲۰۱۸ميلادي کال دفيبروري په لومړۍ نيټه له ديره اسماعيل خان څخه پيل او په شراني ،بړوب،کلاسيف الله،مسلم باغ او کويټه کې دلويو لويو غونډو څخه وروسته دمنظور احمدپښتين په مشرۍ منځ ته راغی .ددې غورځنگ لويې غوښتنې داوې چې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ✓ دنقیب الله مسید وژونکي باید ونیول شي او په خپله سزا ورسیږي.
- ✓ په وزیرستان کې دخښ شویو ماینونو پاکول.
- ✓ دترې تم شویو پښتنو راخوشي کول.
- ✓ دپښتنو نه ځورول.
- ✓ دپښتنو پروړاندې دبې عدالیتیو له منځه وړل.

۷۸.پوښتنه: دپښتون ژغورنې غورځنګ دلومړنیو شهیدانو نمونه کوم دي؟

ځواب: نقیب الله مسید،ارمان لوڼی،طاهرخان داوړ اوداسې نور...

پوښتنه : دپښتون ژغورنې غورځنګ دلومړۍ مبارزې ښځې کومې دي؟

ځواب: آیینه درخانۍ، ګلالۍ خان، زیبا وزیري....

۷۹.پوښتنه : منظوراحمد پښتین څوک دی؟

ځواب: منظور احمد پښتین د عبدالودود مسید زوی دی چې په ۱۹۹۲م کال کې د جنوبي وزیرستان دمولاخان په سرای کې په یوه غریبه او عزتمنده کورنۍ کې زیږیدلی دی ،لومړنۍ زده کړې یې دخپل پلارځخه وکړې چې دښوونکي دنده یې درلوده او دښوونځۍ دوره یې دخپل کلي په ښوونځۍ کې بشپړه کړه او ترهغې وروسته یې د دیره اسماعیل خان دګومل پوهنتون څخه د ځارویو د طب سند ترلاسه کړ،خوداچې په قبایلي سیموکې پرپښتنو دپاکستاني پوځ ظلمونه یې لیدلي اوګاللي نو دایې خپله دنده وبلله چې له دې بې رحمانه ظلمونو څخه به دخلاصون لپاره مبارزه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸۰.پوښتنه: فټا یعنی څه ؟

ځواب : فاټاهغه قبیلوي فدرالي منطقه ای قوانین دی چې دانګریزانو لخوا جوړشوی دی او آزاد قبایل یې په خپلوسیمو کې دعامه نظم لپاره تطبیقوي.

۸۱.پوښتنه: قبایل څوایجینسي دي نومونه یې واخلئ ، د سوبې او ایجنسۍ تر منځ توپیرڅه دی واضح یې کړئ **؟**

ځواب : قبایل اوه ایجنسۍ دي : خیبر ایجنسي ، شمالي وزیرستان ، سویلي وزیرستان ، کرمه ایجنسي ، باجوړ ایجنسي ، مومند ایجنسي او اورکزي اجنسي ؛

د سوبې او ایجنسۍ تر منځ فرق دا دی: چې په سوبه کې د پاکستان نافذه قوانین پلې کېږي او په ایجنسو کې د فاټا قانون چې د قبیلوي فدرالي منطقوي قانون په معنی سره دی او د انګریزانو له خوا توشیح شوی دی پلي کېږي

۸۲.پوښتنه : په اورکزیو ایجنسۍ کې کوم قومونه میشت دي نومونه یې واخلئ ؟

ځواب: برامد خیل ، مشتي ، شیخان ، علي خیل ، ملي خیل ، مموزئې ، آخیل ، روپیه خیل او فیروز خیل قومونه میشت دي.

۸۳.پوښتنه : په شمالي پښتون خوا او جنوبي پښتونخوا کې کوم قومونه میشت دي نومونه یې واخلئ ؟

ځواب: په شمالي پښتونخواکې د یوسفزي ، خلیل ،مومند ، اوختک قومونه میشت دي .

او په جنوبي پښتونخوا کې د کاکړ ، اڅکزي ، نورزي او بلوڅو قومونه میشت دی.

۸۴.پوښتنه : د سر حدونو او قبائیلو چارو وزارت موخې څه شی دی و یې لیکئ ؟

ځواب: ملي یو والی ، د سرحدونو ساتنه ، ټولنیز عدالت او متوازنه پرمختیا.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸۵.پوښتنه : آزاد قبائیل تعریف کړئ ؟

ځواب: آزاد قبائیل هغه چا ته ویل کېږي چې د ډیو رنډ کرښې هغه خوا ته میشت دي ، خپل منځې ستونزي د جرګو او مرکو له لارې هواروي ، دولتي محکمې او د دولت اداري هلته شتون نه لري.

۸٦. پوښتنه : په کرمه ایجنسۍ کې کوم قومونه میشت دي نومونه یې واخلئ ؟

ځواب: په کرمه ایجنسۍ کې : توری ، حمزه خیل ، موسی خیل ، منګل ، بنګش او مقبل قومونه میشت دي .

۸۷.پوښتنه: جرګه تعریف کړئ ؟

ځواب: جرګه د ولس هغه اراده ده چې په بحرانی حالاتو کې د شخړو او ستوزو د حل په موخه دایریږي او تر اوسه د یوه رسمي او ملي دود له مخې په هیواد کې پاتې ده.

۸۸.پوښتنه : د سبها او سمتي جرګي د اوسنیو کومو جرګو په بڼه وې ، د جرګي نوم یې کله واخیستو او جرګه د کومي ژبي کلیمه ده ؟

ځواب: د سبها او سمتي جرګي د آریایانو لومړنۍ جرګې وي چي د یما پادشاه په وخت کې د ستونزو د حل په خاطر جوړي شوي وي په ویدي متونو کي د آریایانو د ډیر واک لرونکي جرګه سبها او دوهم مقام لرونکي جرګه سمتي په نوم یاده شوي ، سبها چې د ویدي په سرودونو کي یي یادونه شوي ده د اوسنۍ ولسي جرګي صلاحیتونه او سمتی بیا د مشرانو د جرګي دندي در لودي ، او د جرګي کلیمه د ترکي ژبي څخه اخیستل شوي ده او د سلطان محمود غزنوي په وخت کي یې د جرګي نوم غوره کړو.

۸۹.پوښتنه : د جرګي او مرکي تر منځ فرق څه شی دی ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب : مرکه مشورتی بڼه لري معمولاً واړه مسائل پکې حل او فصل کیږي او په ملي مسايلو کې مهم رول نه شي لوبولی او جرگه د هیواد ملي ، سیا سي او ټولنیز مسایل حل او فصل کوي او لـه یو نسل څخه بل نسل ته پاتي کیدا ی شي.

۹۰.پوښتنه : نرخ تعربف کړئ او کوم نرخونه ډیر مروج دي؟

ځواب : نرخ د معنی له مخې لـه قیمـت څخـه اخیسـتل شـوی ، او د سـپینو ځـدراڼو څخـه یـې سرچینه اخیستی ده ، د نرخ تعریف : نرخ هغه منلی حقیقت دي چې د قومي جرگـو پـه ذریعـه منځ ته راغلئ او هیڅوک ور څخـه سـترگي نـه شي پټـولئ .د کـومې خـاصي موضـوع پـه اړه چـې نرخیان کومه فیصله و کړي او دغه فیصله په خپل ذات کي نـوي او ځـانگړي فیصـله وي نـو دې ته څلی او نرخ وايي ، او بیا چې تر دي ورسته دغه شان موضوعات پیښیږي نو د هماغـه پخـواني څلی او نرخ له مخي پرې چلند کیږي . او مروج نرخونه په افغانستان کې د لویي پکتیا دي ، چې د ځدراڼو ، منگلو او احمدزیو نرخونه یې ډیر مروج دي .

۹۱.پوښتنه: د دندي بنسټیزه موخه مو څه ده و یې لیکئ ؟

ځواب: دلته تاسو کولای شئ د دندې دلایحې مطابق خپل اهداف ولیکئ.

۹۲. پوښتنه : په کرمه ایجنسۍ کې کوم قومونه میشت دي نومونه یې واخلئ ؟

ځواب: په کرمه ایجنسۍ کې توری ، حمزه خیل ، موسی خیل ، منگـل ، بـنگش او مقبـل قومونـه میشت دي.

۹۳.پوښتنه :الحاج میرزا علي خان(فقیراېپي) څوک ؤ؟

ځواب : الحاج میرزا علی خان چې په ایپی مشهور وو د ارسلاخان زوی او د محمد باز لمسـۍ د زیړیدو کره نیټـه یـې معلومـه نـه ده او د ۱۸۹۲-۱۸۹۷ کلونـو تـر مـنځ پـه شـمالي وزیرسـتان کـې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیږیدلی دی او په دیني علومو کي یي زدکړي کړې دي او د انګلیس په وړاندي یې په علني مبارزه پیل و کړ لومړی یې د خپل وطن او او بیا یې د هندوستان د آزادی لپاره خپل مجاهدت شروع کړ، د شاه امان الله خان په وړاندي د اغتشاشاتو د مخ نیوي په خاطر تر پکتیا راغی خو؛ د ناروغی له کبله بیرته ستون شو، وروسته له هغه یې د کوزې پښتونخوا د نورو مبارزینو مشرانو سره انګریزان په میرانشاه ، وانه او باجوړ کې ډیر ستړي کړل انګریزانو د کاذب سیاست له مخې د سولي لاره خپله کړه او هغه هندوه چې په ۱۹۳٦ زکال کي چې (چند بي بی) نومیده د یومسلمان ښونکي سره واده و کړ او مسلمانه شوه نو د وخت محکمي د انګریزانو په مټ اسلام دا بی بی هندوانو ته تسلیم کړه همدا وو چې د ختکو، مروتو ،مسعودو او وزیرو احساسات را و پاریدل او د ایپی فقیر تر مشري لاندي یي په مبارزه شروع و کړه نو؛ انګریزانو د ټول قوت په استعمال سره کوښښ و کړ چې فقیر ایپی ونیسي خو و نه توانیدل ، په ۱۹۴۱ کال کي د هند د کانګرئیس پخواني رئیس سوبهاس چندارا بوس جرمنی ته طرحه وړاندې کړه تر څو جرمني خپل روزونکي او د تبلیغاتو په برخه کي له فقیر ایپی سره مرسته و کړي موسلینی هم د فقیر ایپی سره د اړیکو اعلان وکړ چي ایټالیا له ایپی فقیر سره اړیکي ټینګي کړي ایټالیا او جرمني له فقیر ایپی سره مالي مرستي شروع کړي ۱۹۴۱ د جون په میاشت کي یي ۳۰۰ زره افغانی ور کړي او د مارچ په میاشت کي یي ۳۰۰ زره هندي کلداري د دوه ایټالویانو په لاس ور کړي د وزیر هاشم خان ځانګړي ډاکټر او د جرمني کورټ بریکمن یي د اړیکو مسول وه وروسته د ده هڅی ځکه ناکامي شوي چې د ایپی فقیر په آدرس به هر چا د پیسو غوښتنه کوله، د فقیر ایپی او پا چاخان مبارزه د یو هدف لپاره وه ایپي فقیر د ټوپک په زور مبارزه کوله او پاچا خان د قلم په زور د خپلواکی په لټه کې وو په ۱۹۴۷ کال کې کله چې د انګریزانو میراثي حکومت پاکستان ته وسپارل شوو نو؛ فقیر ایپې د پښتونستان اعلان و کړ،او خپله ولسمشرـ شوو ، خو د پاکستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاسپوځي حکومت په ۱۹۴۸ کال کې په فقير ايپي باندي هوايي بريدونه کول خو د ژوند تر اخره تسليم نه شوو ايپي فقير په ۱۹٦۰ کال کي و مړ.

۹۴.پوښتنه : د بنو د لويي جرگې په هکله څه پريکړه و شوه ، او د جلال آباد د هده لويه تاريخي جرگه څه وخت اود څه شی لپاره جوړه شوه ؟

ځواب: په ۱۹۴۷ز کال د جون په ۲۱ نيټه په بنو کي لويه جرگه جوړه شوه ، په دغه لويه جرگه کي د پښتنو د برخليک په اړه څرگنده پريکړه و شوه . پښتنو د خپل آزاد حکومت فيصله و کړه پښتانه نه پاکستان غواړي او نه هندوستان ، په دي جرگه کې د پښتنو سياسونو ، ځوانانو او قومي مشرانو گډون در لود او د خان اميرخان د صدارت لاندي و شوه خان پا چا خان هم په دي جرگه کي موجود وو او دا فيصله يي و کړه چې په دي ملک کې دې د ټولو پښتنو يو آزاد حکومت جوړ شي ،چې د هغي بنسټ به په اسلامي اصولو او جمهوريت مساوات او ولسي انصاف باندي ولاړ وي ، او دا جرگه له هر پښتون نه غوښتنه کو ي چې په يو واحد مرکز باندي را ټول شي او دبل چا اقتدار ته سر ټيټ نه کړي.

د جلال آباد د هده لويه جرگه د شاه امان الله خان په غوښتنه د مير زمان خان کونړی په مرسته ، او د جرگې مشري د محمد نادرخان په غاړه وه د جنوري په ۳۱ په ۱۹۲۰ز کال کي جوړه شوه ، په جرگه کې د کنړ ، جلال آباد ، لغمان او د سرحد د دواړو خواوو مشرانو ، مشايخو ، علماوو او متنفذينو پکي گډون درلود ، د جرگې هدف ، د ډيورنډ د واړو خواوو قبائيلو او قومونو ترمنځ يو والي ، د آزادی څخه دفاع او د هيواد د آبادول وو ، تر ټولو مهمه دا چې انگريزانو ته اخطار ورکړل شوو تر څو په هيواد او د ډيورنډ د کرښي دواړو خواوو کي د مداخلی نه لاس په سر شي کنه د قومونو او قبائيلو له سخت غبرگون سره به مخ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹۵.پوښتنه : د سوات پاچاهي کله جوړه شوه او کله له منځه لاړه او پاچاهان يي څوک وو ؟

ځواب: د تاريخ په اوږدو کي سوات د گنداهارا يو مهم ټاټوبی بلل شوی ، ريگويدا کتاب سوات د سواستو په نامه ياد کړئ ، د وخت په تيريدو سره دغه نوم په ادهيانه چې د (گلونو د ښار) په معنی ده ياد شوئ او د معلوماتو له مخي د سوات لمړنی پاچا ملکه بازيره ده ۱۸۸۵ شا اوخوا کي د سرتور فقير تر مشرئ لاندي يو خونړئ جنگ و شوو ، له دي وروسته د سوات پاچا سيد عبدالجبارشاه و ټاکل شوو انگريزانو د وخت د ملايانو په استفاده په سيد عبدالجبارشاه باندي د کفر فتوی ورکړه او خلک د ده په ضد را و پاريدل همدا وو چې سيد عبدالجباره شاه پاچاهې پريښوده ، له ده وروسته ميا عبدالودود په ټول سوات کې و گر ځيدو پاچاهي يي جوړه کړه او له ده وروسته د ده زوی مياگل جهانزيب د سوات پاچا شوو په ۱۹٦۹ ز کال کي انگريزان په دي و توانيدل چې سوات د پاکستان سره يو ځای کړي.

۹٦.پوښتنه : د جنوب له خوا د خپلواکۍ جگړه په کوم کال کې و شوه او افغان ځواکونو تر کومه ځايه پر مخ لاړل، او د چترال د جبهې قومندان څوک وو او دې جگړي څومره دوام و کړ او پايله يي څه وه ؟

ځواب : د جنوب له خوا د خپلواکۍ جگړه په ۱۹۱۹ کال کي د مې په ٢٦ د محمد نادرخان تر مشرى لاندي د لسو زرو ملي لښکر سره چې د خوست قومونه وزير ، ځاځی ، منگل ، توتاخيل ، احمزي خروټې او د لويي پکتيا نور قومونه هم ور سره ملگري وو په ناڅاپي تو گه شروع شوه افغان ملي ځواک د ټل تر قلعي پوري و رسيدل او د ټل په قلعه يي د افغانستان بيرغ ورپولو د لاري په اوږدو کي ببرک خان ځدراڼ په شهادت و رسيدو او په ۲۸ د مې د انگليس هوايې ځواکونو په بماری شروع و کړه چي په دي بمبارئ کي احمد جان خان هم شهيد شوو خو افغان ملي ځواک خپلهمت له لاسه ور نه کړاود دښمن تغذيه خونی ، د تيلو زخيرو او د ريل ستېشن

(c) ketabton.com: The Digital Library

يي تر اور لاندي و نيول ، او انگريزانو ته يي ډير مالی او ځاني زيان و رسولو انگريزانو د تسليمۍ بيرغ پورته کړ خو؛ افغان ملي ځواک د کوهاټ ، پيښور او نور مخ ته تگ په تکل کي وو خو دا سي و نه شول، مرکزی حکومت پرته له کومې صلاح او مشورې خپلو ځواکونو ته د تخليي امر و کړو .

د چترال د جبهی قومندان ميرزمان خان وو ، جگړه د ۱۹۱۹ د جون د ۲۳ څخه شروع اود ۱۹۱۹د اگسټ تر ۸ نيټې پوري يې دوام وکړ او پايله يي دا وه چي انگريزانو ته د چترال په جبهه کي ډير مالي او ځاني زيانونه ورسيدل او ۱۹۱۹ د اگست په ۸ انگريزان دی ته اړ شول تر څو مرکزی حکومت ته د سولې وړانديز و کړي مرکزی حکومت هم د خپلو فوځونو ته د جنگ نه د لاس په سر کېدو امر و کړو، خو د ۱۹۲۲ ز کال د جنوري تر ۱۷ نيټې پوری د ارنوۍ او دوکلام منطقي د افغان ځواکونو تر تصرف لاندي وي.

۹۷.پوښتنه: دسرحدونو اوقبايلوچارو وزارت څومجلې اوجريدې لري نومونه يې واخلئ؟

ځواب:دری مجلې لري: جرگه،هموطن اوجاښ.

دری جريدې لري: جريده تارا، گوراش او يولدوز.

۹۸.پوښتنه: دسرحدونو اوقبايلوچارو وزارت نشريې په لنډه توگه معرفي کړئ؟

ځواب: مجلۀ جرگه: اين مجله به حيث اولين ارگان نشراتی وزارت در سال ۱۳۶۱ هـ ش تاسيس و فعلاً در ۱۰۰ صفحه به تيراژ ۳۰۰۰ نسخه به خاطر آگاهی مردم از اهداف دولت و به طور خاص برای مردم قبايل و ساختارهای سياسی مدنی که از فکر ملی مشترک مردم افغانستان و جغرافيای تاريخی حمايت می نمايد، به شکل دوماه‌نامه به نشر ميرسد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مجله جاښ: این مجله از سال ۱۳۷۰ هـ ش به این طرف به زبانهای، نورستانی، دری و پشتو به تیراژ۱۰۰۰ نسخه در ۱۰۰ صفحه بر علاوه انعکاس فعالیت های دولت و وزارت، مقالات حقیقاتی درمورد نورستان باستانی به نشر میرساند، که در دو ماه یکبار چاپ میشود.

مجله هموطن: مجله هموطن ارگان نشراتی وزارت امور سرحدات و قبایل به دیزاین خوب و رنگه به ۹ زبان محلی و رسمي دولت پشتو، دری، ازبکی، ترکمنی، بلوچی، پشه یی، نورستانی، گواری، گجری و پامیری به تیراژ ۲۰۰۰ نسخه به صورت رنگه در ۱۰۰ صفحه مسایل علمی، ادبی، فرهنگی، سیاسی و آموزشی را به خاطر روشن ساختن اذهان هموطنان ما به نشر میرسد.

جریده تارا: این جریده در سال ۱۳۷۰ تاسیس ودرجوکات وزارت امورسرحدات وقبایل جهت غنامندی فرهنگی قوم پشه ئی به تیراژ ۵۰۰ نسخه دریک ماه اقبال چاپ می یابد.

جریده گوراش: که در سال ۱۳۵۷ هـ ش به نشرات آغاز نمود در شهر زیبای شبرغان ولایت جوزجان تحت نظر واحد اداری دومی وزارت به زبان ازبیکی و دری غرض خدمت به زبان و فرهنگ مردم و تأمین وحدت ملی بر طبق پالیسی های نشراتی دولت ج.ا.ا به تیراژ ۱۰۰۰ نسخه به صورت ماهنامه نشرات مینماید.

۹۹.پوښتنه:د سرحدونو اوقبایلوچارو وزارت څوليسې اوانستيتيوتونه لري؟

ځواب:د سرحدونو اوقبايلوچارو وزارت پنځه ليسې لري چې نومونه يې دادي: رحمان بابا،خوشحال خان،پيرمحمدکاکړچې دادرې واړه ليسې په کابل کې موقعيت لري.همدارنگه په کندهار ولايت کې دعبدالله خان اڅکزي په نوم يوه ليسه لري او په ننګرهارکې دپښتونستان په نوم يوه ليسه لري اوهمدارنګه يوه ليسه په خوست کې دقبايلو په نوم هم يوه ليسه لري.په

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدې ترتیب دسرحدونو اوقبایلوچارو وزارت دبایزید روښان په نوم په کابل کې یوکثیرالرشتوي انستیتیوت هم لري.

۱۰۰.پوښتنه: دسرحدونو اوقبایلوچارو وزارت تاریخچه په لنډه توگه بیان کړئ؟

ځواب:

- در سال ۱۳۰۰ هـ ش مطابق به ۱۹۲۱ میلادی یک شعبهٔ ویژه در چارچوب دولت شاهی زمان شاه امان الله خان ایجاد گردید که از امور قبایلی و مرزی رسیده‌گی مینمود. مشابه چنین شعبه در زمان امیر شیر علی خان و عبدالرحمن خان نیز وجود داشت. این شعبه در سال ۱۳۰۹ هـ ش در زمان سلطنت اعلیحضرت شهید محمد نادر خان در چوکات وزارت حربیه به ریاست قبایل ارتقاء نموده بود.
- در سال ۱۳۲٦ هـ ش مطابق ۱۹٤۷ میلادی در زمان حکومت شاه محمود خان این اداره در چوکات صدارت عظمی به عنوان ریاست قبایل عرض اندام نمود. بتاریخ ۱۹ سنبله سال ۱۳۳۲ مطابق ٦ سپتمبر ۱۹۵۳ سردار محمد داود خان ریاست قبایل را در چوکات کابینه بریاست مستقل قبایل ارتقاء داد. در ۲٦ سرطان ۱۳۵۲ مطابق ۱٦ جولای ۱۹۷۳ با استقرار نظام جمهوریت توسط سردار محمد داود خان ریاست مستقل قبایل به وزارت امور سرحدات و قبایل در چوکات کابینه تشکیل شد.
- در ماه اسد سال ۱۳٦۰ نام وزارت به وزارت امور اقوام و قبایل بعداً بنام وزارت امور سرحدات و قبایل تعویض و توام با اعلام کابینه رئیس جمهور منتخب به وزارت امور سرحدات ، اقوام و قبایل مسمی و بعداً در سال ۱۳۹۲ بالاثر فیصله شوارای محترم وزیران، این وزارت به نام وزارت امور سرحدات و قبایل مسمی شد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰۱.پوښتنه:دافغانستان اوسنی اساسي قانون په کوم کال کې دچالخواجوړشو؟

ځواب: دافغانستان اوسنۍ اساسي قانون په ۱۳۸۲ ه ش کال دمرغومې په ۱۳ دلویې جرګې لخوا جوړشو.

۱۰۲.پوښتنه: افغانستان څوولایتونه او ولسوالۍ لري؟

ځواب: افغانستان ۳۴ ولایتونه او ٣٦٥ ولسوالۍ لري.

۱۰۳.پوښتنه: افغانستان څومره مساحت (پراخوالی) لري؟

ځواب: ٦٥٢٨٦٤ کیلومتره مربع.

۱۰۴.پوښتنه: افغانستان څومره نفوس لري؟

ځواب: افغانستان تقریباً ۳۲ میلیونه نفوس لري.

۱۰۵.پوښتنه: دافغانستان خلک په څوژبوخبرې کوي؟

ځواب: په ۳۵ ژبو.

١٠٦.پوښتنه:دافغانستان اوسنۍ اوپخواني پایتختونه (پلازمینې)کومې دي؟

ځواب: اوسنی پایتخت(پلازمینه) :کابل

پخواني پلازمینې: بلخ،هرات،غور،غزنی اوکندهار.

۱۰۷.پوښتنه: په افغانستان کې څومره قومونه میشت دی؟

ځواب: دافغانستان داساسي قانون په استناد په افغانستان کې ۱۴ ملیتونه(قومونه) ژوندکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰۸.پوښتنه : داحمدشاه بابا په وخت کې دافغانستان سرحدونه کوم ؤ؟

ځواب: دځینو مورخینو په وینا: د احمدشاه بابا د امپراطورۍ سرحدات ، چې یو وخت یې تـر ١٦ درجو طول البلد پورې پراخوالی درلود، په دقیقه توګه یې ټاکل مشکل کار دی، خو په شرق کې د سرهند نه نیولې ، چې د ډهلي په ۱۵۰ میلۍ کې پروت دی، په غرب کې تر مشـهده پـورې ، چـې خزر دریاب نه په همدې فاصله کې پروت دی او پلنوالی یې د امو له سیند نه نیـولې پـه جنـوب کې د فارس تر خلیج پورې رسېده.

۱۰۹.پوښتنه:دتاریخ په اوږدو کې افغانستان په کومو نومونوسره یاد شوی دی؟

ځواب: آریانا،باختر،خراسان او افغانستان .

۱۱۰.پوښتنه: ملي شورا(پارلمان) څه وخت منځ ته راغی؟

ځواب: دملي شورا لپاره لومړنۍ هڅې غازي امان الله خان وکړې چې ددولت شوراپې جـوړه کـړه خو غازي نادرخان په ۱۳۰۹ ه ش کال کې ملي شورا دیوې جرګې پـه تـرڅ کـې مـنځ تـه راوړه.چې مشرېې د وردګو استازی عبدالاحدخان ؤ چې غازي نادرخان پخپله وټاکه.

۱۱۱.پوښتنه: په افغانستان کې څومره مذهبونه دي؟

ځواب: د افغانستان د نفوس په سلو کې له ۹۹ څخه ډېر یې مسلمانان دي، چـې ۸۰ پـه سـلو کـې سني، ۱۹ په سلو کې شیعه او یو په سلو کې د نورو مذهبونو پیروان، لکـه هنـدوان ، سـکان او ډېـر کم عیسویان جوړوي.

۱۱۲.پوښتنه: دافغانستان لومړنۍ جریده کومه ،په کوم کال اودچاپه وخت کې منځ ته راغله؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: په افغانستان کې د لومړي ځل لپاره په ۱۲۹۰ ه ش کال کې د امیر شیرعلي خان د سلطنت په وخت کې د شمس النهار جریده چاپ شوه.

۱۱۳.پوښتنه : سراج الاخبار جریده په کوم کال اودچا دواکمنۍ په وخت کې چاپ شوه؟

ځواب: ا په ۱۲۹۴ لمریز کال کې د امیرحبیب الله خان د واکمنۍ پر مهال سراج الاخبار چاپ شو، چې د امیرعبدالرحمان خان په وخت کې هم چاپ کېده.

۱۱۴.پوښتنه: په اماني دوره کې کومې مجلې چاپ کیدلې؟

ځواب: په اماني دوره کې دارشادالنسوان او انیس مجلې چاپ کیدلې . انیس مجله اوس دورځپاڼې په توګه چاپ کیږي.

۱۱۵.پوښتنه: لانجه(منازعه) څه شی ده؟

ځواب: لانجه یا(conflict) دشخړې،منازعې ،اختلاف ،کشمکش ،جګړې اوټکرپه معنې سره ژباړل شوې ده چې دافرادو،ډلو اوبنسټونو ترمنځ دافکارو،ګټو او غوښتنو دتصادم (ټکر) له امله منځ ته راځي.

۱۱٦.پوښتنه: لانجه(منازعه) په څو ډوله ده؟

ځواب: لانجه په درې ډوله ده:

۱- دمنابعو لپاره، ۲- دارزښتونو لپاره، ۳- دنامتناسبو اړیکو لپاره.

۱۱۷.پوښتنه: دلانجې او تاوتریخوالي ترمنځ توپیرڅه شی دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: لانجه کیدای شي مثبته پایله ولري یامنفي خو؛ تاوتریخوالی همیشه منفي جنبه لري،لانجه په طبعي ډول منځ ته راځي اما تاوتریخوالی دافرادو لخوا ترسره کیږي،لانجه غیرقابل اجتناب ده او خشونت له زیان سره مل دی ، دلانجې په پای کې انکشاف منځ ته راتلای شي مگر خشونت د ورانۍ سبب گرځي، منازعه له تاوتریخوالي پرته حل کیدای شي مگر خشونت په جنگ اوجنجال سره پای ته رسیږي.

۱۱۸.پوښتنه: دلانجې سطحې کومې دي؟

ځواب:لانجه په پنځو : فردي یاشخصي،فامیلي(کورنۍ)، ټولنې ،ملي اونړیواله سطحه پیښیږي.

۱۱۹.پوښتنه : دلانجې مراحل کوم دی ؟

ځواب: ۱- له لانجې مخکې مرحله(ناراحتي)،۲- مخامخ کیدنه،۳- بحران،۴-نتیجه ، ۵- روغه جوړه

۱۲۰.پوښتنه : داورسره دلانجې دمشابهت مراحل کوم دی؟

ځواب: ۱- دسون توکي،۲-جرقه،۳- دود یالوگی،۴- شغله یاشعله،۵- لمبه زیاتیدنه،٦- ایرې.

۱۲۱.پوښتنه : تاوتریخوالی څه شی دی تعریف یې کړئ؟

ځواب: هغه فعالیتونه ،الفاظ،ذهنیتونه او سیستمونه چې لوړو استعدادونو ته درسیدلو مخنیوی کوي او دفزیکي ،رواني اواجتماعي یامحیطي تاوان سبب گرځی تاوتریخوالی بلل کیږي.

۱۲۲.پوښتنه : تاوتریخوالی (خشونت) په څوډوله دی؟

ځواب: په دوه ډوله دی : ۱- فزیکي،۲- ساختاري،۳- فرهنگي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲۳.پوښتنه: منځګړیتوب(میانجیګري) څه شی ده؟

ځواب: منځګړیتوب یا(mediation) هغه فعالیت ته ویل کیږي چې دهغه پربنسټ یو بې طرفه شخص دلانجې ددواړو اړخونو ترمنځ اختلاف له منځه وړي.

۱۲۴.پوښتنه:منځګړی چاته ویل کیږي؟

ځواب:منځکړی یا(mediator) له یوه دریم اوبې طرفه شخص څخه عبارت دی چې دیوې لانجې په حل اوفصل کې خپل رول ترسره کوي.

۱۲۵.پوښتنه:دمنځګړیتوب شرایط کوم دی؟

ځواب:

- دمنځګړي فزيکي شتون .
- دمنځګړیتوب ددواړو خواوو شتون.
- په منځګړیتوب کې دلانجې ددواړو خواوو مشروعیت.
- ددواړو خواوو څخه په رسمیت پیژندل.
- داختلاف شتون.
- داختلاف موضوع معلومول او له دواړو خواوو سره خبرې اترې کول.
- ددواړو خواوو دتصمیم پایله معلومول.
- هوکړه او دمنځګړیتوب پایله اعلانول اومنل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰٦.پوښتنه:دمنځګړي صفتونه کوم دی؟

ځواب:

- عمر:مشراو داحترام وړ.
- مهارت اومعلومات درلودل: نرخیان،دیني علماء،ملکان اوخانان...
- مذهبي خلک: سیدان ،علماء،پیران...
- سپیڅلتیا: متقي اوپرهیزګاره خلک.
- ناپلوي توب: بې طرفه شخص چې ددواړو لوریو دمنلو وړ وي .
- نیک شهرت: ښه نوم او له ښې کورنۍ څخه..

۱۲۷.پوښتنه : دمنځګړیتوب مراحل کوم دی ؟

ځواب:

۱. مقدماتي خبرې
۲. افتتاحیه وینا
۳. له دواړو لوریو دتهد اخیستل
٤. داصلي موضوعاتو بیانول
٥. اجنډا جوړول
٦. دنظریاتو دتبادلې لپاره زمینه برابرول
۷. دحل لارې چارې لټول
۸. پایله یا نتیجه ترلاسه کول

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹. اختتامیه وینا

۱۲۸.پوښتنه: غونډه (جلسه) څه شی ده؟

ځواب: غونډه یاجلسه ددوه یاڅو افرادو یا سازمانونو ترمنځ یوځای غونډېدلو او کیناستلو ته ویل کیږي چې دچارو دانسجام لپاره مسائل تربحث لاندې نیول کیږي او تصمیم پرې نیول کیږي.

۱۲۹.پوښتنه: شورا څه شی ده؟

ځواب: شورا دمشورې کولو په مانا ده او د چارو او مسائلو دحل او فصل په موخه دنظریاتو شریکول او یوه مناسبه پریکړه کولو ته شورا ویل کیږي.

۱۳۰.پوښتنه: ټولنه تعریف کړی؟

ځواب: ټولنه یاجامعه هغه ځای ته ویل کیږي چې په هغه کې یوه ډله افراد دمشترکو عنعنو ،رواجونو فرهنګ او ګټو په لرلوسره ژوند کوي .

خـــدایا چنان کن سر انجـام کار

که تو خوشنود باشي و ما رستګار

پای

(c) ketabton.com: The Digital Library

مآخذونه:

١. عطايي،محمدابراهيم،دپښـــتني قبيلواصــطلاحي قـــاموس، دسرحـــدونو اوقبايلوچـــارو وزارت،کابل،۱۳۹۴ ه ش.

٢. رفيع،حبيـــب اللــــه ، دافغـــاني جرګــــواجتماعي او رواني ارزښتونه،دافغانســـتان دمطالعاتومرکز،پيښور.

٣. وجدي،عبدالجليل،پـه افغانســتان کــې دعنعنــوي جرګــونن اوپرون،امــان کتــاب خپرولــو اداره،پيښور،١٣٦٥ ه ش.

٤. رفيع،حبيب الله ، لويه جرګه، دسرحدونواوقبايلوچارو وزارت، ١٣٩٧ ه ش، کابل.

٥. جرګه مجله،١٠٣ ګڼه،دريمه دوره ورى ١٣٩٧ ه ش .

٦. جرګه مجله،١٠۴ ګڼه،دريمه دوره ورى ١٣٩٨ ه ش .

٧. **ويب پاڼې :**

A. **www.mobta.gov.af**

B. **www.bbc.com**

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library